

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

Секція 1

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, КОНСТИТУЦІЙНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Єрмак В. В., курсант 1-го курсу
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: завідувач
кафедри історії держави та права
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
доцент *Шкуратенко О. В.*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УТВОРЕННЯ ТА ЛЕГАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ (ПОЧАТОК ХХ ТА ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТЬ): МИНУЛЕ І СУЧАСНІСТЬ

Українці здавна виявляли мужність, здатність бути гідними воїнами, які неодноразово ставали на захист батьківщини. Досвід українського війська переймали армії багатьох країн, адже знали, що українці – одні із тих, хто найкраще знають військову справу і мають досвід створення добровольчих загонів. Проблемі утворення та розвитку українського війська присвячено чимало наукових праць, але жодна з них не висвітлює питання виникнення добровольчих батальйонів і правових засад їхньої діяльності.

Проведення антитерористичної операції на Сході України продемонструвало важливість діяльності добровольчих батальйонів, які стримали наступ ворогів у перші дні збройної агресії з боку російських військ. Але через правову неврегульованість, їх дії іноді призводили до виникнення правових колізій.

Гортаючи сторінки героїчної історії українського народу в боротьбі за незалежність, можна провести паралель між героїзмом, прагненням до свободи Січових стрільців та мужністю і незламною волею, боротьбою за цінності державності захисниками сьогодення.

Перша світова війна застала українство Галичини на половині визвольного шляху. Беручи до уваги умови війни, політичні українські партії в Галичині вирішили об'єднатись і порушили питання про створення українського легіону в австрійській армії.

Організувати військовий легіон ГУР доручила військовій колегії у складі: Т. Рожанківського, М. Волошина, С. Шухевича та Д. Катамая. На засіданні військової колегії, у якому взяли участь І. Боберський, М. Генік, Д. Катамай, Т. Рожанківський і С. Шухевич, було затверджено назву українського війська – «Українські січові стрільці».

6 серпня 1914 року у львівській газеті «Діло» було опубліковано звернення Головної української ради «до всього українського народу», у якому проголошувалась необхідність утворювати полки українських добровольців – Українських січових стрільців (УСС). На заклик відгукнулися 28 тис. добровольців, але на збір УСС у Стрию (1914 р.) зійшлося лише 10 тис., деякі повіти Галичини – захоплені російською армією».

Насторожено сприймала український патріотизм представників УСС австро-угорська влада, адже їх основною метою були національно-визвольні змагання в ім'я самостійної України.

Аналізуючи боротьбу українського народу за незалежність України знаходимо історичні паралелі утворення Легіону Січових Стрільців та добровольчих батальйонів антитерористичної операції.

Після подій на Євромайдані в Україні виникла складна військово-політична обстановка. Нестабільна ситуація в Криму та відсутність боєздатної армії призвели до того, що ініціативні групи людей, Самооборона Майдану, патріотично налаштовані організації (УНА-УНСО, Правий сектор тощо) почали створювати невеликі, штурмові групи, що отримали назву «добровольчі батальйони».

Спочатку вони виконували допоміжні функції разом із підрозділами регулярної армії, проте досить швидко почали долучатися до бойових завдань на перших лініях фронту. Усім необхідним їх почали забезпечувати волонтери, намагалися впливати на Міноборони. Так, 11-му батальйону «Київська Русь» у серпні 2014 року було виділено броньовані автомобілі.

Батальйон «Айдар» у 2014 році став батальйон Збройних сил України.

Спеціальні батальйони поліції були покликані для підтримки порядку в зоні АТО. Оскільки в Україні офіційно ведеться не війна, а антитерористична операція, підрозділи, підпорядковані Міністерству внутрішніх справ. Такі батальйони, як «Київ-1», «Київ-2», «Січ», «Золоті ворота», полк «Дніпро-1», захищали державу на перших лініях фронту; батальйон «Січ», батальйон «Київ-1» несли службу у Слов'янську. Батальйони Правого сектора («Добровольчий український корпус»), ОУН не ввійшли до складу Збройних сил України. Попри невизначений статус, вони співпрацюють зі штабом антитерористичної операції, проте тривають перемовини про підпорядкування їх Збройним силам України.

У всіх добровольчих батальйонах служать українські патріоти. Однак їхні погляди, політичні уподобання та концепції розвитку держави часто дуже різняться.

Ключова проблема сьогодення – відсутність на законодавчому рівні структурованої системи їх правового забезпечення. Де-факто держава визнала їхню діяльність, а де-юре добровольчі батальйони залишаються на рівні нелегально озброєних формувань. Без правового регулювання добровольчі батальйони можуть після закінчення бойових дій розцінюватися як злочинні угруповання. Для розв'язання цієї проблеми розроблено проект Закону України «Про визнання добровольців учасниками бойових дій і їх соціальний статус».

Переглядаючи закордонний досвід щодо формування сил територіальної оборони, знаходимо досить різні підходи. Проте існують принципово схожі позиції: територіальні війська – це складова, або головна частка регулярної армії; повна або часткова мобілізація резервістів здійснюється в загрозливий період або з оголошенням воєнного стану; існує ідеологічна база залучення людей до участі у територіальній обороні своєї держави.

Досліджуючи перебіг визвольних рухів українців за незалежність і суверенітет України від Січових стрільців до сьогодення, ми відвідали чимало краєзнавчих музеїв у різних містах України (м. Київ, м. Любомль Волинської області, м. Луцьк), брали участь у реалізації медіа-проекту «Хвиля

відродження», де мали змогу поспілкуватись із бійцями добровольчих батальйонів, батальйону імені Кульчицького, 95-ї аеромобільної бригади, батальйону «Донбас», полку «Азов». Дізналися про труднощі та перемоги військовослужбовців, про їх головну мету – об'єднання військових Збройних сил України, Національної гвардії та добровольчих батальйонів у потужну українську армію.

Як знаємо, історія повторюється двічі. Українські патріоти намагалися захистити своє право на існування нашої держави в різні часи (1914–1918 та 2014–2018 роки), довести ворогам, що є така держава – Україна, нація – українці, які мають право на самостійне життя.

Чотири роки тому, коли розпочалася військова агресія з боку нашого східного сусіда, українці не могли повірити в те, що можливе військове протистояння. Проте молоді люди, не маючи досвіду щодо військової справи, стали на захист своєї Батьківщини, мужньо відбивали атаки ворога та продовжують захищати наше майбутнє.

Нагальною проблемою ХХ та ХХІ століть є політична слабкість, низький рівень правової освіченості та культури громадян, залежність України від волі сильних держав Європи. Через відсутність підтримки з їхнього боку визвольні змагання українців на початку ХХ ст. виявилися марними. Сьогодні Україна опинилася заручницею свого геополітичного становища. Східний сусід втручається в її внутрішні справи, намагаючись відтяти її територію. Україна знову звертає свій погляд на сильні держави світу, очікуючи допомоги.

З огляду на вищезазначене, нагальним завданням сьогодення є розбудова та утвердження правової держави, заснованої на принципах верховенства права і закону, взаємній відповідальності держави й особи. Консолідація суспільства, забезпечення діяльності нормативно-правової бази, відродження національної політичної еліти – шлях до становлення незалежної правової української держави.